

УДК 373.3.016:811/821]:004

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2022.3.9>

Наталія МЕЛЕКЕСЦЕВА

кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії та методик початкової освіти, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-Подільський, Хмельницька обл., Україна, 32300

ORCID: 0000-0003-0330-2920

Наталія ГУДИМА

кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії та методик початкової освіти, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-Подільський, Хмельницька обл., Україна, 32300

ORCID: 0000-0002-6192-3779

Бібліографічний опис статті: Мелекесцева, Н. (2022), Гудима, Н. (2022). Формування навичок медіаграмотності здобувачів початкової освіти на уроках мовно-літературної галузі під час роботи з медіатекстами. *Acta Paedagogica Volynienses*, 3, 61–67, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.3.9>

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК МЕДІАГРАМОТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ НА УРОКАХ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ГАЛУЗІ ПІД ЧАС РОБОТИ З МЕДІАТЕКСТАМИ

У статті описано теоретичні аспекти формування навичок медіаграмотності учнів початкових класів, зумовлених використанням медіа в освітньому просторі Нової української школи. Визначено та схарактеризовано компоненти медіаграмотності здобувача початкової освіти: естетичні і креативні навички; інтерактивні навички; навички критичного аналізу; навички кібербезпеки.

Медіаграмотність у початковій освіті розглядають у контексті мовно-літературної освітньої галузі й визначають окремою змістовою лінією «Досліджуємо медіа». Автори типових освітніх програм (під керівництвом О. Савченко та Р. Шияна) таку змістову лінію розкривають через ознайомлення молодших школярів із основами цифрової грамотності та формування в учнів умінь аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в медіатекстах, створювати власні медіапродукти і використовувати їх для збагачення власного досвіду.

З'ясовано, що типові освітні програми для 1–4 класів Нової української школи основою формування навичок медіаграмотності здобувачів початкової освіти визначають роботу з медіатекстами, що відрізняються від традиційних текстів за каналами сприйняття, й передбачають їх аналіз через аудіальні, візуальні та аудіовізуальні медіа.

Досліджено, що на уроках мовно-літературної освітньої галузі робота з медіатекстами здійснюється за трьома напрямками. Перший напрям передбачає розвиток видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, усного й письмового мовлення) засобами медіатекстів. Другий напрям охоплює сприймання, аналіз та інтерпретацію медіатекстів, розвиток умінь у молодших школярів виокремлювати цікаву для них інформацію, описувати враження від медіатексту, висловлювати власну думку щодо подій, явищ і цінностей, пояснювати їх вплив на власне сприйняття, а також формування оцінного ставлення учнів до змісту й форми медіатекстів (їх правдоподібності, мети створення та впливу на аудиторію). Доведено, що особливої актуальності під час роботи з медіатекстами набувають навички критичного мислення учнів. Третій напрям – це створення й презентація молодшими школярами власних простих аудіальних, візуальних та аудіовізуальних медіатекстів із урахуванням мети й адресата.

Визначено педагогічні умови формування навичок медіаграмотності здобувачів початкової освіти на уроках мовно-літературної освітньої галузі: готовність учителя впроваджувати медіаосвіту в освітній процес початкової школи; партнерська взаємодія школи та сім'ї; організація різноманітних форм роботи з медіатекстами та їх систематичне застосування в освітньому процесі початкової школи.

Ключові слова: медіаграмотність, медіатекст, медіапродукт, медіа, мовно-літературна освітня галузь, здобувачі початкової освіти, Нова українська школа.

Nataliia MIELIEKIESTSEVA

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor at the Department of Theory and Methods of Primary Education, Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, 61 Ohienko Str., Kamianets-Podilskyi, Khmelnytskyi region, Ukraine, 32300

ORCID: 0000-0003-0330-2920

Nataliia HUDYMA

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Theory and Methods of Primary Education, Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, 61 Ohienko Str., Kamianets-Podilskyi, Khmelnytskyi region, Ukraine, 32300

ORCID: 0000-0002-6192-3779

To cite this article: Mieliekiestseva, N. (2022), Hudyma, N. (2022). Formuvannia navychok mediahramotnosti здобувачів початкової освіти на уроках мовно-літературної haluzi pid chas roboty z mediatekstamy [Formation of primary school learners' media literacy skills in the lessons of language and literature branch while working with media texts]. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 3, 61–67, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.3.9>

FORMATION OF PRIMARY SCHOOL LEARNERS' MEDIA LITERACY SKILLS IN THE LESSONS OF LANGUAGE AND LITERATURE BRANCH WHILE WORKING WITH MEDIA TEXTS

The article describes the theoretical aspects of the formation of primary school pupils' media literacy skills, caused by the use of media in the educational space of the New Ukrainian School. The components of media literacy of primary school learners are defined and characterized: aesthetic and creative skills; interactive skills; critical analysis skills; cyber security skills.

Media literacy in primary education is considered within the field of language and literature educational branch and is determined by a separate content line "Exploring media". The authors of the syllabi (O. Savchenko and R. Shyian) reveal such a content line by acquainting junior pupils with the basics of digital literacy and forming learners' ability to analyze, interpret, critically evaluate information in media texts, create their own media products and use them to enrich their own experience.

It has been found that in the syllabi for grades 1–4 of the New Ukrainian school as the basis for the formation of primary school learners' media literacy skills is defined the work with media texts differing from traditional texts in terms of channels of perception and their analysis through audio, visual and audiovisual media.

It has been investigated that in the lessons of the language and literature educational branch the work with media texts is carried out in three ways. The first way involves the development of pupils' speech activity (listening comprehension, reading, speaking and writing) by means of media texts. The second way covers the perception, analysis and interpretation of media texts, the development of junior pupils' skills to find information of interest to them, describe their impressions of a media text, express their own opinion about events, phenomena and values, explain their influence on their own perception, as well as the formation of learners' evaluative attitude towards the content and form of media texts (their real character, purpose of creation and influence on the audience). It has been proven that learners' critical thinking skills become especially relevant when working with media texts. The third way is the creation and presentation by junior pupils of their own simple audio, visual and audiovisual media texts according to the purpose and addressee.

Pedagogical conditions for the formation of primary school learners' media literacy skills in the lessons of language and literature educational branch are set: the teacher's readiness to introduce media education into the educational process of primary school; partnership between school and family; organization of various forms of work with media texts and their systematic use in the educational process of primary school.

Key words: media literacy, media text, media product, media, language and literature educational branch, primary school learners, New Ukrainian school.

Постановка наукової проблеми та її значення. Однією з тенденцій розвитку сучасної освіти в Україні є перехід до інформаційного суспільства, що зумовлює використання медіа в освітньому просторі як важливого засобу розбудови Нової української школи.

У Законі «Про освіту» визначено десять ключових компетентностей НУШ, одна з яких – інформаційно-цифрова, що передбачає впевнене, критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією

на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні (Derzhavnyi standart rochatkovoї osvity, 2018).

Як відомо, сучасні молодші школярі є представниками цифрового покоління, мають навички володіння комп'ютерною технікою, мобільними телефонами й іншими гаджетами, є активними користувачами інтернету, соціальних мереж. Відтак діти є активними споживачами медіаінформації – у повсякденному житті вони натрапляють на оголошення, рекламу, інформаційні повідомлення, які формують у них уявлення про модель сучасного світу та соціальні відносини.

Медіа своїм віртуальним світом впливає на емоційний та інтелектуальний розвиток дитини, її психіку. У силу свого віку та розвитку дітям молодшого шкільного віку важко фільтрувати сприйняту інформацію, тому важливо з перших днів у школі формувати медіаграмотного користувача – навчати дітей критично ставитися до інформаційних повідомлень, розрізняти факти й судження, формувати здатність розуміти реальність, сприймати й аналізувати медіатексти.

В умовах сьогодення початкова школа є інформаційно-освітнім середовищем, спрямованим на подолання медіаризиків для здобувачів освіти, яке формує медіаграмотну особистість, медіаспоживача, що вміє знаходити потрібну інформацію і перевіряти її достовірність, медіаторця, який грамотно і відповідально створює власні медіапродукти (Mediahramotnist u rochatkovii shkoli, 2018).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження різних аспектів медіаосвіти здійснюються науковцями багатьох країн. Питання медіаграмотності, вивчення медіа та їх впливу на суспільство, освоєння здобувачами освіти умінь і навичок, необхідних для ефективної взаємодії із сучасними медіа, перебувають у центрі уваги таких зарубіжних науковців, як Р. Гоббс та Р. К'юбі (США), Ж. Гоне та К. Ермелен (Франція), Б. Шерб (Німеччина), й таких українських учених, як О. Баришполець, О. Волошенко, Н. Габор, В. Іванов, Л. Найдьнова, І. Слісаренко, М. Тимошик.

Проблеми медіаосвіти початкової школи розглядають В. Маламед, О. Волошенко, С. Пензай; дослідженням питань формування медіаграмотності молодших школярів займаються такі зарубіжні вчені, як В. Вайдінгер,

Р. Голоб, А. Ескода, Е. Лі, А. Малютіна, Е. Нікітіна, П. Пури, Е. Схільдер, І. Толмачева, а також вітчизняні дослідники О. Волошенко, Г. Дегтярьова, В. Іванов, В. Літостанський та інші.

У процесі аналізу наукової літератури з'ясовано, що впровадження медіаосвіти та формування медіаграмотності здобувачів початкової освіти стає дуже важливим аспектом в умовах сучасного світу та його нагальною потребою, проте залишається недостатньо дослідженим питанням, що й зумовлює **актуальність** наукової розвідки.

Мета статті. Мета статті – схарактеризувати теоретичні аспекти формування навичок медіаграмотності здобувачів початкової освіти Нової української школи на уроках мовно-літературної освітньої галузі в процесі роботи з медіатекстами.

Виклад основного матеріалу. Важливого значення набуває усвідомлення вчителем початкової школи необхідності формування у молодших школярів навичок ХХІ століття, оскільки це набір ключових навичок для життя, якими повинна опанувати сучасна людина для успішної реалізації власних потреб у мінливому та конкурентному суспільстві. Ці навички було запропоновано представниками організації «Партнерство задля розвитку навичок 21 століття». Звернемо увагу, що вміння працювати з інформацією, медіа та комп'ютерні навички внесено до переліку життєво важливих (The Partnership for 21st Century Skills. Framework for 21st Century Learning).

Медіаграмотність визначають як «складову медіакультури, яка стосується вміння користуватися інформаційно-комунікативною технікою, виражати себе і спілкуватися за допомогою медіазасобів, успішно здобувати необхідну інформацію, свідомо сприймати і критично тлумачити інформацію, отриману з різних медіа, відділяти реальність від її віртуальної симуляції, тобто розуміти реальність, сконструйовану медіаджерелами, осмислювати владні стосунки, міфи і типи контролю, які вони культивують» (Kontseptsiia vprovadzhennia mediaosvity v Ukraini (nova redaktsiia), 2016).

Загалом медіаграмотність – це набуті під час навчання навички аналізу й оцінювання медіа.

Аналіз психолого-педагогічної літератури виявив, що медіаграмотність здобувача початкової освіти охоплює такі компоненти:

– естетичні і креативні навички: здатність бачити, чути, створювати й інтерпретувати медіаконтент;

– інтерактивні навички: здатність спілкуватися за допомогою медіа і приміряти на себе різні медіаролі. Інтерактивні навички вказують на готовність висловлювати свої думки і настанови;

– навички критичного аналізу – уміння інтерпретувати і розуміти значення різних медіа контентів. Учень може інтерпретувати і оцінювати медіа форми і контент, використовуючи різні аналітичні інструменти. Ці навички краще розвиваються через вивчення різноманітних медіа контентів і жанрів;

– навички безпеки – вміння знаходити вихід зі скрутних ситуацій і уникати їх. Найважливіші навички безпечної поведінки у віртуальному просторі – захист приватного простору і вміння уникати шкідливих контактів і контенту (Nova ukrainska shkola: orhanizatsiia mediaosvity v pochatkovii shkoli, 2021).

Аналіз освітніх документів виявив, що «медіаграмотність» як окреме поняття у них не визначається. Проте у мовно-літературній освітній галузі Державного стандарту загальної початкової освіти знаходимо такий очікуваний результат: «учень сприймає, аналізує, інтерпретує, критично оцінює інформацію в текстах різних видів, медіатекстах та використовує її для збагачення свого досвіду» (Derzhavnyi standart pochatkovoi osvity, 2018). У цьому твердженні відображено основні процеси, що складають медіаграмотність.

Окреслені вимоги реалізують у типових освітніх програмах Нової української школи: освітньою програмою, створеною під керівництвом О. Савченко, та освітньою програмою, створеною під керівництвом Р. Шияна. Обидві програми в мовно-літературній освітній галузі виокремлюють змістову лінію «Досліджуємо медіа», що передбачає формування навичок медіаграмотності здобувачів початкової освіти. Автори програм визначають перелік медіапродуктів для початкової школи (комікси, дитячі журнали, реклами, листівка, фото-колаж; у типовій освітній програмі за редакцією Р. Шияна додаються мультфільми, кіноафіша, стіннівка, аудіо та відеоматеріали), основні дії з ними та низку простих медіапродуктів, які мають навчитися створювати молодші школярі

(Typovi osvritni prohramy dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity : 1–2 ta 3–4 klasy, 2019).

Зауважимо, що автори програм використовують різні поняття: у типовій освітній програмі, створеній під керівництвом О. Савченко, вжито термін «медіатекст» як об'єкт, що несе медіаінформацію. Натомість у типовій освітній програмі, створеній під керівництвом Р. Шияна, використано термін «медіапродукт», хоча ці поняття є тотожними. Крім того, в типовій освітній програмі за редакцією Р. Шияна наголошено, на що саме вчителів звертати увагу в аналізі форми медіатексту (наприклад, використання в медіатексті голосу, музичного супроводу, фонових шумів, кольорів, спецефектів тощо), а також приділено увагу розвитку уміння критичного мислення (визначення правдоподібності описаних подій і тверджень з медіатексту; розрізнення фактів і суджень у простому медіатексті).

Отже, обидві типові освітні програми для 1–4 класів НУШ визначають основою формування навичок медіаграмотності здобувачів початкової освіти роботу з медіатекстами й передбачають їх аналіз через аудіальні, візуальні та аудіовізуальні медіа.

Українські експерти з медіаграмотності визначили основні аспекти формування медіаграмотності учнів початкової школи (на основі праці Kathleen Tyner “Literacy in a digital world”, 1998): доступ до медіа; аналіз медіатекстів; оцінка медіатекстів; створення медіапродукції (Nova ukrainska shkola: orhanizatsiia mediaosvity v pochatkovii shkoli, 2021).

Як бачимо, ключовою у процесі формування навичок медіаграмотності учнів початкових класів теж постає робота з медіатекстами – текстами будь-якого медійного виду і жанру. Важливим у цьому контексті є усвідомлення особливостей медіатексту: на відміну від традиційного тексту він об'єднує в єдине ціле словесні, візуальні й аудіальні символи. Такі тексти відрізняються каналами сприйняття: під час роботи з медіатекстом дитина читає та розглядає (наприклад, комікс), слухає (аудіокнига чи аудіовистава), слухає та розглядає (мультфільм, кінофільм).

На уроках мовно-літературної освітньої галузі робота з медіатекстами здійснюють за трьома напрямками:

1) для розвитку видів мовленнєвої діяльності;

2) дослідження медіатекстів;

3) створення простих медіапродуктів (Ропомарова, 2020).

Перший напрям передбачає роботу з різними типами медіатекстів із метою формування чотирьох видів мовленнєвої діяльності: аудіювання – аудіальні медіа (звукозаписи), читання – візуальні медіа (книжки, журнали, газети, комікси), усне та писемне мовлення – текстотвірні діяльності за візуальними (малюнком, світлиною, картиною, коміксами) та аудіовізуальними (мультфільмом, телепередачею, фільмом) медіатекстами.

Другий напрям – сприймання, аналіз та інтерпретація медіатекстів, у процесі якого формують такі вміння:

– досліджувати зображення подій у медіатекстах;

– порівнювати нові типи подій із відомими учням;

– застосовувати медіа для використання раніше набутих знань і вмінь;

– знаходити й описувати різні стереотипи в медіатексті (наприклад, герой, лиходій тощо);

– розуміти відмінності між видами медіа (преса, телебачення, кіно тощо);

– розуміти способи організації матеріалу в медіатексті;

– аналізувати значення словесних і візуальних символів (наприклад, роль знаків у рекламі);

– розуміти й визначати структуру медіатексту: зав'язку, розвиток дії та розв'язку сюжету (Nova ukrainska shkola: orhanizatsiia mediaosvity v rochatkovii shkoli, 2021).

Також особливої актуальності під час дослідження медіатекстів є формування оцінного ставлення до їх змісту: усвідомлення різниці між реальними подіями та їх відображенням медіатекстами, застосування власного життєвого досвіду та критичного мислення щодо правдоподібності описаних у медіатексті подій, визначення мети й адресата медіатексту, його впливу на людину, а також пояснення ролі елементів медіатекстів (голосу, музичного супроводу, фонових шумів, кольорів, спецефектів тощо) для розуміння їх змісту.

Не менш важливим під час роботи з медіатекстами є навчання учнів виокремлювати цікаву для них інформацію, описувати враження від змісту й форми медіатексту, висловлювати власну думку щодо подій, явищ і цін-

ностей у медіатексті, пояснювати їх вплив на власне сприйняття дійсності.

Джерелом медіатекстів, які самостійно добирають учителі для роботи в класі, здебільшого є ютуб – сайт, на якому розміщують відеоматеріали, як професійні, так і аматорські відеозаписи, зокрема відеоблоги. На ютубі користувачі можуть переглядати контент, залишати коментарі, рекомендувати його іншим. Важливо також ознайомити учнів і з видами телевізійних програм, які теж є джерелом медіатекстів: новинними, розважальними, ток-шоу, ігровими, спортивними, просвітницькими, дитячими (Hudyma, Mieliekiestseva, 2022).

Третій напрям охоплює розвиток мовленнєво-творчих здібностей здобувачів початкової освіти – створення й презентацію власних медіатекстів із урахуванням мети й аудиторії: аудіальних (презентація роботи групи, оголошення, запис новин, прогнозу погоди, створення аудіокниг, озвучування мультфільмів тощо), візуальних (світлин, листівок, коміксів, книжок, стіннівок, колажів, рекламних листівок тощо), аудіовізуальних (відеозаписів виступу, вистав, віртуальних екскурсій, інтерв'ю, відеореклами, відеопривітань, буктрейлерів тощо).

Така робота може здійснюватися індивідуально або в групі, самостійно або за допомоги вчителя. У процесі такої діяльності учні вчаться використовувати різні форми презентації медіатекстів, створювати усні й письмові монологічні (розповіді, описи, есе, міркування) та діалогічні висловлювання.

Надзвичайно актуальним в умовах сьогодення для сучасних дітей є створення таких медіатекстів як пости в соціальних мережах, тому варто ознайомити учнів із правилами їх написання:

1. Завдання першого рядка – захопити увагу читача.

2. Завдання кожного абзацу – утримати читача до наступного.

3. Абзаци повинні бути короткими, їх потрібно писати так, щоб читач міг зрозуміти зміст тексту, навіть якщо пропустив попередній абзац.

4. Не варто забувати про надзвичайно важливе правило – тексти мають бути грамотними: будь-яка пропущена чи зайва кома може не тільки заплутати читача, а й «злякати» його.

5. Текст посту можна підкріпити картинкою, це зробить його помітнішим серед інших новин

(Nova ukrainska shkola: metodyka formuvannia umin z mediahramotnosti na zaniattiakh z predmetiv movno-literaturnoi haluzi v pochatkovii shkoli, 2020).

Крім того, в контексті виконання окресленого завдання варто провести бесіду з учнями щодо правил користування соціальними мережами: яку інформацію можна / не можна публікувати, про захист персональних даних, про авторське право, алгоритмізацію функціонування соціальних мереж («інформаційні бульбашки»), а також ознайомити з основами кібербезпеки (види небезпеки в соціальних мережах та в інтернеті).

Зауважимо, що процес формування навичок медіаграмотності здобувачів початкової освіти на уроках мовно-літературної освітньої галузі буде ефективним за таких педагогічних умов:

1. Готовність учителя впроваджувати медіаосвіту в освітній процес початкової школи. Для реалізації цього завдання вчитель сам повинен бути медіаграмотним: розуміти особливості створення й функціонування медіа; вивчати негативні чинники, форми, способи впливу медіа, комп'ютерних технологій та методи захисту від них; дотримуватися правил безпеки в інтернеті та соціальних мережах; розпізнавати ознаки інтернет-залежності школярів, попереджати й усувати їх.

2. Партнерська взаємодія школи та сім'ї. Роль медіаосвіти зростає у молодшому шкільному віці, оскільки вона допоможе уникнути загроз, що можуть виникнути при звичайних домашніх щоденних видах діяльності дітей: перегляді телевізійних програм, прослуховуванні музики, роботі з інформацією, здобутої в інтернеті, користуванні смартфоном, планшетом тощо. Взаємозв'язок школи з батьками щодо питань медіаосвіти забезпечується шляхом застосування тради-

ційних форм (батьківські збори, засідання батьківського комітету, індивідуальні бесіди вчителів із батьками), так і спеціально розроблених заходів (лекцій і семінарів за участі педагогів і спеціалістів).

3. Організація різноманітних форм роботи з медіатекстами та їх систематичне застосування в освітньому процесі початкової школи. Діти молодшого шкільного віку радо сприймають використання засобів медіа на уроках і під час виконання домашніх завдань. Також вони із задоволенням відвідують пов'язані з темою уроку перегляди фільмів, виставки.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Стрімкий розвиток медіа, необмежений доступ до інформації та її використання для наукового й соціального прогресу, вирішення глобальних проблем людства висуває перед сучасною освітою нові виклики, зокрема впровадження елементів медіаосвіти в освітній процес початкової школи та формування навичок медіаграмотності здобувачів початкової освіти. З'ясовано, що джерелом формування навичок медіаграмотності учнів початкових класів є робота з медіатекстами на уроках мовно-літературної освітньої галузі. Це той важливий ресурс, що сприяє забезпеченню ефективності навчання молодших школярів у Новій українській школі: грамотність в інформаційному просторі, ефективно й безпечно користування медіа, свідомий вибір і розуміння характеру контенту, використання повного спектра можливостей, які пропонують нові комунікаційні технології.

Перспективою подальших досліджень вважаємо розробку практичних методологічних аспектів проблеми формування медіаграмотності молодших школярів відповідно до тенденцій Нової української школи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гудима Н., Мелекесцева Н. Формування інформаційно-цифрової компетентності молодших школярів на уроках мовно-літературної галузі засобами онлайн-інструментарію навчання. *Acta Paedagogica Volyniensis*. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. Вип. 2. С. 61–71.
2. Державний стандарт початкової освіти. *Учитель початкової школи*. 2018. № 4 (вкладка). С. 1–16.
3. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) (2016). URL: <https://ms.detector.media/mediaosvita/post/16501/2016-04-27-kontseptsiya-vprovadzhennya-mediaosvity-v-ukraini-nova-redaktsiya/> (дата звернення: 02.07.2022).
4. Медіаграмотність у початковій школі: посібник для вчителя / За редакцією Волошенюк О. В., Іванова В. Ф. Київ : ЦВП, АУП, 2018. 234 с.
5. Нова українська школа: методика формування умінь з медіаграмотності на заняттях з предметів мовно-літературної галузі в початковій школі. Навчально-методичний посібник / І. П. Старагіна / За редакцією Волошенюк О. В., Іванова В. Ф. Київ : АУП, ЦВП, 2020. 58 с.

6. Нова українська школа: організація медіаосвіти в початковій школі : навчально-методичний посібник / Старагіна І. П., Волошенюк О. В., Мокрогуз О. П., Ганик О. В. Київ : ПРОПАПІР, 2021. 160 с.
7. Пономарьова К. І. Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови: методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРИНТ, 2020. 88 с.
8. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти : 1–2 та 3–4 класи. Київ : Видавництво «Світоч», 2019. 336 с.
9. The Partnership for 21st Century Skills. Framework for 21st Century Learning. URL: https://www.teacherrambo.com/file.php/1/21st_century_skills.pdf (дата звернення: 30.06.2022).

REFERENCES:

1. Hudyma N., Mieliekiestseva N. (2022) Formuvannia informatsiino-tsyfrovoi kompetentnosti molodshykh shkoliariv na urokakh movno-literaturnoi haluzi zasobamy onlainovoho instrumentarii navchannia. *Acta Paedagogica Volynienses*. Lutsk : Volynskiy natsionalnyi universytet imeni Lesi Ukrainky, Vyp. 2. S. 61–71.
2. Derzhavnyi standart pochatkovoї osvity (2018) *Uchytel pochatkovoї shkoly*. № 4 (vkladka). S. 1–16.
3. Kontsepsiia vprovadzhennia mediaosvity v Ukraini (nova redaktsiia) (2016). URL: <https://ms.detector.media/mediaosvita/post/16501/2016-04-27-kontsepsiya-vprovadzhennya-mediaosvity-v-ukraini-nova-redaktsiya/> (data zvernennia: 02.07.2022).
4. Volosheniuk O. V., Ivanova V. F. (ed.) (2018) *Mediahramotnist u pochatkovii shkoli: posibnyk dlia vchytelia*. Kyiv : TsVP, AUP, 234 s.
5. Starahina I. P. (2020) *Nova ukrainska shkola: metodyka formuvannia umin z mediahramotnosti na zaniattiakh z predmetiv movno-literaturnoi haluzi v pochatkovii shkoli. Navchalno-metodychnyi posibnyk*. Kyiv : AUP, TsVP. 58 s.
6. Starahina I. P., Volosheniuk O. V., Mokrhuз O. P., Hanyk O. V. (2021) *Nova ukrainska shkola: orhanizatsiia mediaosvity v pochatkovii shkoli : navchalno-metodychnyi posibnyk*. Kyiv : PROPAPIR. 160 s.
7. Ponomarova K. I. (2020) *Formuvannia komunikativnoi kompetentnosti molodshykh shkoliariv u protsesi navchannia ukrainskoi movy: metodychnyi posibnyk*. Kyiv : KONVI PRINT.
8. *Typovi osvritni prohramy dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity : 1 2 ta 3-4 klasy*. Kyiv : Vydavnytstvo «Svitoch», 2019. 336 s.
9. The Partnership for 21st Century Skills. Framework for 21st Century Learning. URL: https://www.teacherrambo.com/file.php/1/21st_century_skills.pdf (data zvernennia: 30.06.2022).